

Till läsningen: Ristningen har en symmetrisk komposition, vars huvudmotiv utgöres av de båda inskriftbärande rundjuren, vilkas kroppar nedifrån uppåt följa stenens ytterkonturer och avslutas med långa, spiralformade stjärtar, som böja in mot stenens mitt och där uppbära ett kors, som utgör ristningens medelpunkt. Halsarna sammanhållas nedtill av en enkel ring, och stjärterna upptill av ett vanligt koppel. Inskriften är jämnt fördelad på de båda kropparna, med 32 runor i vardera. Mönstret är enkelt och vittnar icke om någon större konstnärlighet men har tydligen varit väl genomtänkt och blivit i detalj uppritat före inbuggningen. Inskriften börjar, ovanligt nog, i den högra runslingan och går här nedifrån uppåt; runorna stå därför här på den yttre ramlinjen och läsas utifrån. Inskriftens senare del börjar återigen nedtill i det andra rundjurets hals och går nedifrån uppåt; runorna stå därför här på den inre ramlinjen och äro vända inåt.

Inga skiljetecken förekomma vid början och slutet av de båda inskriftshälften. Även i övrigt förekommer skämligen sparsamt; det saknas sålunda efter 10 **k**, 19 **u**, 28 **n**, 45 **r**, 51 **p**, 57 **i**. Inga stungna runor finnas. 11 **k** är sålunda icke stungna. Anmärkningsvärt är, att inskriftens alla (11) **a**-runor ha bst tvärs över hst (i 8, 42 och 54 **a** är dock bst på h. sidan mycket kort); alla (6) **n**-runorna ha däremot bst endast på h. sidan av hst. **b**-runan har två mycket olika former, i 34 och 56 **b**. — Peringskiölds teckning 1694 är i fråga om runorna synnerligen omsorgsfullt utförd. 34 **b** har sålunda den riktiga formen, vilket icke är fallet med träsnittet (B 192). Åt skiljetecknen har tecknaren däremot ägnat mindre noggrann uppmärksamhet. — Celsius har granskat stenen 1692 och 5 juni 1727. — Dybeck: 8—10 **uk**; sk × efter 19 **u**. — Brate: »Ett svagt ×» före 1 **f**; sk efter 19 **u** och 28 **n**.

Om namnet *Forkuðr* (*Forkunnr*) se U 14, om namnet *Gamall* Sö 312, om namnet *Uni* eller *Unni* U 88.

Inskriften använder 2 ggr **o**-runan som tecken för nasalerat **a**: **komal**, **pino** (men **una**, **anta**).

Brate antager, att U 409 är utförd av Åsmund Kåreson. Det finns, utom bruket av **o**-runan för **a**, åtskilligt som talar för att denna attribution är riktig.

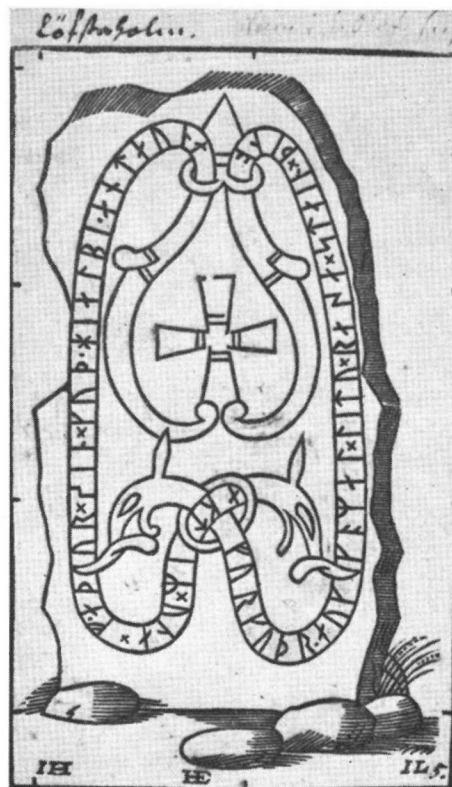

Fig. 108. U 409. Lövestaholm, S:t Olovs sn.
Efter B 192.

410. N. Til, S:t Olovs sn.

Pl. 59.

Litteratur: B 193, L 559, D 2: 203. J. Hadorph, *Resejournal* 1682; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 145; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 140; E. Brate, *Anteckningar* 1915 (ATA); E. Floderus, *De äldsta Sigtunavägarna och ortnamnet Til* (i: *Fornvännen* 1945), s. 129.

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 193); Dybeck a. a.; Brate foto 1915 (ATA).

Runstenen står 40 m. NV om landsvägen Märsta—Sigtuna, 60 m. SV om infartsvägen till N. Til, i sydöstra kanten av en stenkulle i åkern, 190 m. Ö om U 411. På norra sidan om stenen finnes en rektangelformig grav, och strax V om stenen en annan fyrkantig stensättning. Flera andra gravar finnas i närheten, och stenkullen utgör tydligen byns gravfält. Stenen har år 1940 blivit lagad och rest.

24—45272. *Upplands runinskrifter*.

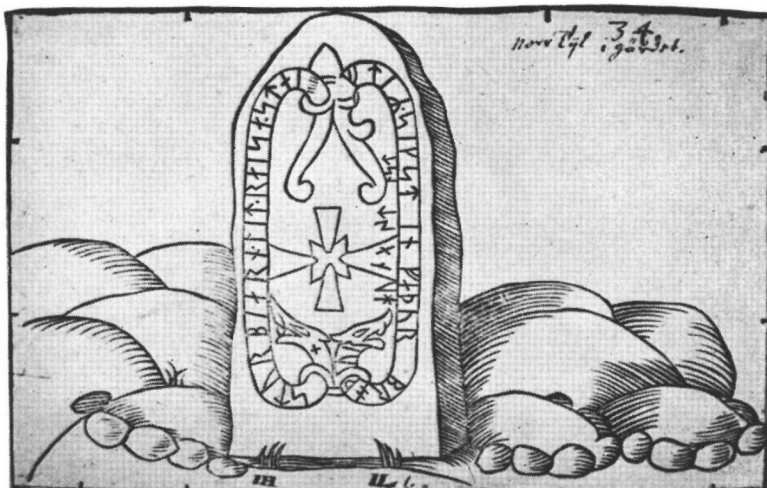

Fig. 109. U 410. N. Til, S:t Olovs sn. Efter B 193.

Runstenarna vid N. Til finnas icke i Burei samlingar, och ej heller omtalas de i *Ransakingarna*. Där meddelas visserligen, att »Vthi Råfstadh finnes Runsteen 1», men det kan näppe- ligen vara U 410 (och ännu mindre U 411), som därmed avses, då avståndet är alltför stort. I Peringskiölds *Monumenta* anges platsen: »Norr Tijl i gärdet»; på träsnittet är runstenen omgiven av gravkullar och en stenkedja. »Stenen ligger», skriver Dybeck, »bland skadade runda och fyr- sidiga stensättningar nästan midt i gärdet.» Utgivaren av *Bautil* har missförstått lokalbeteck- ningarna »Norr Tijl i gärdet» (för U 410) och »Nortil i gärdet» (för U 411) och återgivit dem båda »Norr i gärdet» (B 193, 194), vilket då kommer att närmast hänföra sig till platsen för närmast föregående B 192, d. v. s. »Löfstaholm». Liljegren anger följaktligen platsen för U 410 (L 559): »Löfstaholm, N. i gärdet, vid högar», och för U 411 (L 560): »Löfstadholm, N. i gärdet.»

Grå granit. Höjd 1,55 m., bredd 0,75 m. Ytan har flagrat, varigenom ristningen till stor del har skadats. På v. sidan ha under senare tid flera stycken utmed kanten fallit bort, därav ett efter Brates besök 1915 (med runorna **t·ra**). Ristningen är tämligen djup, där den är be- varad. På vissa ställen på stenens mitt, där ytan är avflagrad, kan botten av ristningslinjerna ännu spåras.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

× **sturbjarn** · **l[it · rais]** **a · stai** ... **ftir** [·] **š[ik]st[a]in · fapur** --- **broður hulmst** ... **[n]s**

Styrbjörn let ræisa stæi[n æ]ftir Sigstein, faður [sinn], broður Holmst[æi]ns.

»Styrbjörn lät resa stenen efter Sigsten, sin fader, Holmstens broder.»

Till läsningen: 2 **t** är skadat; övre delen av **hst** och **h. bst** borta. 3 **u** är icke stunget. **Hst** i 5 **b** står i en spricka; övre bågen är förstörd, den nedre däremot helt bevarad. Övre delen av runorna 6—11 **iarn · li** är borta; de följande runorna 12—16 **t · rais** ha helt gått förlorade. Av 10 **l** finns endast **hst**. Sk efter 17 **a** är streckformigt 21 **i** är skadat; därefter finns intet spår av runa i v. slingan. H. slingan fortsätter upptill med **f**; möjligen kan nedanför kopplet skönjas svaga spår av ett **a**. 25 **a** är skadat men säkert. Av det följande namnet äro endast de mellersta runorna 29—30 **st** och sista runan 33 **n** helt bevarade. Därjämte finns övre stapeln i 26 **s** och nedre hälften av 32 **i**. 34—38 **fapur** är väl bevarat, liksom 42—47 **broður**. Av 39—41 finns där- emot endast nedersta delen av två **hst**, förmodligen **si**, varefter finnes plats för ytterligare en runa. Det är därför ytterst sannolikt, att här har stått **sin**. Det sista ordet 48—55 **hulmst ... ns** står

i omedelbar fortsättning innanför den h. runslingan i riktning nedifrån uppåt. 48—52 **hulms** är fullt bibehållet. 51 **m** har en ovanlig form med nästan vågräta bst. Av 53 **t** finnes hst och v. bst i behåll. Följande runor äro helt förstörda. Framför 55 **s**, som är väl bevarat, finnes nedre delen av en stav, förmodligen i en **n**-runa. Mellan 53 **t** och 54 **n** finnes plats för två runor. Namnet har sålunda otvivelaktigt varit *Holmstæins*.

I sin anteckningsbok har Hadorph återgivit inskriften sålunda: **sturbiarn · lit × raisa × stain × ftir × sikstin · fapur ... bropur × hulast**. På det av Leitz ritade träsnittet (B 193) har den följande form: **× sturbiarn · lit · raisa · stai ... ftir · sikst ... in fapur ... bropur hunast ... nst**. Den sista runföljden återges av L 559: »hun a stin sa». — Det är emellertid anmärkningsvärt, att Celsius, som 1692 undersökte stenen, har avsevärt mindre av inskriften: **sturbiarn -- t raisa stai ... ftir s ... st ... a fapur + - bropur**. Det sista namnet har Celsius tydligen icke upptäckt. Det förefaller sannolikt, att ristningen varit på h. sidan nästan lika mycket skadad som nu. Läsningen i B 193 kan bero på suppling av vad man ansåg säkert ha funnits. — Dybeck: **× sturbiarn -- t raisa stai ... ftir s ... t ... n fapur ... bropur hulnst ... s**. — Brate: »På ett löst stycke» fanns 12—14 **t · ra**. 48—55 **hulmst ... s**.

Om namnet *Styrbiorn* se Sö 339, U 454, om *Sigstæinn* Sö 291 (och U 174), om *Holmstæinn* E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105.

411. N. Til, S:t Olovs sn.

Pl. 59.

Litteratur: B 194, L 560, D 2: 202. J. Hadorph, *Resejournal* 1682; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 146; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 139; E. Brate, *Anteckningar* 1915 (ATA); E. Floderus, *De äldsta Sigtunavägarna och ortnamnet Til* (i: *Fornvännen* 1945), s. 129 f.

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 194); Dybeck a. a.; Brate foto 1915 (ATA).

Runstenen står rest på en stenkulle omkr. 200 m. SV om N. Til (Björkbacka) och omkr. 190 m. V om U 410, i västra kanten av ett åkergräde invid gärdesgården, på vars andra sida en skogshage sträcker sig ned till Garnsviken. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna». Stenen blev rest år 1940.

55 m. V om runstenen U 411, i slutningen ned mot Garnsviken, ligger en stensamling i kanten av en strandvall. »Den består av stora klumpstenar, som bilda en mot land öppen halvkrets, fylld med sten och jord, och kan ej tolkas som annat än fundament till en forntida brygga. Höjden över Mälaren är 4,5 m.» (Floderus). Runstenen har sålunda markerat den väg, som från bryggan förde upp mot land. På den motsatta stranden av Garnsviken finnes ristningen U 412 på ett stort stenblock, som sannolikt har tjänstgjort som landningsmärke.

Hadorph: »Norre Tijl.» I Peringskiölds *Monumenta* anges platsen som »Nortil i gärdet», hos Liljegren som »Löfstadholm, N. i gärdet». Dybeck: »Denne runsten står norr ut i Tils gärde, vester om byn.»

Tresidigt stenblock av ljusröd granit. Höjd 1,74 m., bredd 0,93 m. Den ristade sidan vetter åt S. Den är ganska jämn. Även den högra sidan har en jämn yta men saknar ristning. Ristningen är djupt huggen, tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

× ilturi × lit × raisa × stin × eftir × sukir × fapur × sin × kup × hialbi · ant · ahns ×
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

ilturi let raisa stæin æftir Syggæir(?), faður sinn. Guð hialpi and hans.

»ilturi lät resa stenen efter Sigger, sin fader. Gud hjälpe hans ande.»